

Академик проф. др Снежана Савић
Судија Уставног суда РС

Боса М. Ненадић,
О ЈЕМСТВИМА НЕЗАВИСНОСТИ УСТАВНИХ СУДОВА
Са посебним освртом на Уставни суд Србије,
„Службени гласник“, Београд, 2012, страна 184.

doi: 10.7251/GPF1335241S

У изградњи и функционисању правног поретка сваке државе Уставни суд представља институцију од изузетног значаја. Стога се може рећи да, ако идеал правне државе схватамо као својеврсну људску грађевину, онда институција Уставног суда представља њен кров, односно круну. Уставни суд сваке земље је, у првом реду, чувар устава али и заштитник владавине права и људских права и слобода. Истовремено, Уставни суд је на одређен начин и креатор правног поретка, односно коректор у процесу стварања правног поретка сваке државе. Стога се функција Уставног суда не може замислити а камоли остварити без обезбјеђења и остварења његове независности. Но, та независност не смије бити само формална. Она мора бити и фактички обезбијеђена. Идеал судијске независности уопште настоји се постићи различитим институционалним механизмима - јемствима функционалне, персоналне, колективне и финансијске независности. С обзиром на улогу, тј. функцију Уставног суда, значај судијске независности је још наглашенији када је ријеч о судијама уставних судова који доносе одлуке од далекосежног државног и друштвеног значаја.

Управо о јемствима независности уставних судова писала је наша колегиница др Боса Ненадић. У књизи која је предмет овог приказа, њено дугогодишње правничко искуство, посебно као предсједника и судије Уставног суда Републике Србије, наравно поред теоријских расправа које се износе у њој, достигло је, ја бих се усудила рећи, својеврстан врхунац.

Материја коју ауторка обрађује подијељена је у пет глава. У првој глави обрађују се питања која се односе на општа и уводна разматрања независности уставних судова, посебно независности уставних судова у земљама у транзицији. Тако се на једном мјесту констатује да нам уставносудска пракса говори да своју независну улогу и интегритет Уставни суд може сачувати једино уколико су његове судије оспособљене за зналачко читање уставног текста, ако знају суштину основних, уставом ујемчених вриједности и уколико у свом дјелању потврђују да, поред тог знања и способности имају и квалитете непристрасности и интегритета, односно професионалну етику и моралну аутономију, засноване на непоткупљивости, мудрости, храбрости и одговорности. Када је ријеч о земљама у транзицији, ауторка констатује да је за остварење нормативног идеала да се устав остварује онако како у њему пише и да политичке институције функционишу на начин како је уставом установљено, и у транзицијским земљама морају се испунити бројни ванправни, тј. друштвени (политички, социјални, економски и културолошки) предуслови. Уз то, за преображај и изградњу стабилних институција у овим земљама, неопходан је потпуни заокрет и у професионалној етици и моралној аутономији свих оних који врше јавну власт. То се наравно односи и на институцију уставног судства, које има посљедњу ријеч у тумачењу устава и заштити људских и мањинских права. Из овога слиједи да, као у случају њемачког Уставног суда, неспорна легитимација Уставног суда лежи, односно треба да лежи у његовом моралном ауторитету али и у жељи свих политичких снага власти да слиједе његов мандат.

Глава друга посвећена је правним изворима јемстава независности уставних судова, посебно правним изворима јемстава независности Уставног суда Србије при чему се констатује да Устав Републике Србије, Закон о Уставном суду и Пословник Уставног суда, уз све њихове мањкавости и друге особености, садрже рјешења која заједно са рјешењима из релевантних међународних докумената јесу важне претпоставке које на нормативном пла-

ну пружају могућност да Уставни суд Републике Србије дјелује као независан и стабилан чувар Устава, односно чувар уставних вриједности на којима би, сагласно уставном моделу, требало да се темељи и гради савремена држава Србија. Међутим, за изградњу и отварање Републике Србије ка демократској уставној држави, кључно је да све њене институције и релевантне друштвене групе, а не само Уставни суд, теже и дају подршку успостављању владавине Устава као основног и највишег права, да га примјењују и да подржавају његову заштиту, а у најмању руку да наведеним тежњама не пружају отпор.

У трећој глави обрађује се проблем Уставног суда као посебног (нарочитог) уставног органа и његов однос према другим органима и тијелима, посебно утицај других органа на независност Уставног суда. С обзиром на његову улогу и функцију, као и сваки чувар, Уставни суд је изложен (непосредно и посредно) разним искушењима, притисцима и утицајима са стране, осим оних који долазе од државне власти. То је посебно изражено у политизованим друштвима, гдје су видни покушаји недозвољених притисака и утицаја парламентарних странака, носилаца појединих јавних функција, различитих интересних група и појединаца, грађанског сектора, медија и других субјеката. Управо због тога уставни судови су као институције, али и поједине његове судије, често предмет политичких дебата па и оштрих критика, не само у парламенту и извршној власти, већ и ван њих, у партијским расправама, а потом и у медијима.

Четврта глава ове монографије посвећена је јемствима институционалне независности Уставног суда и у њој је ријеч о организационој, функционалној и финансијској независности Уставног суда. Анализирајући ову проблематику ауторка констатује да би Уставни суд као самостални и независни државни орган могао да остварује своју уставом утврђену функцију и да понесе одговорност за њено успјешно вршење, то мора бити не само обичан државни орган већ по много чему особена институција, посве различита од других државних органа, и у погледу независности и у

погледу одговорности као и у погледу начина свог функционисања и правног дејства својих одлука. Из супстанционалног одређења улоге и положаја уставносудских институција слиједе три основна аспекта њихове независности: организациона, функционална и финансијска независност, као и општеобавезност, коначност и извршност њихових одлука.

Глава пет ове монографије посебно је интересантна јер обрађује јемства индивидуалне независности судија Уставног суда која се обезбјеђује начином избора и именовања судија, дужином мандата, имунитетом судија, принципом неспојивости уставно-судијске функције, престанком дужности судије, материјалним положајем судије као и додатним јемствима судијске независности. Наиме, институционална самосталност и независност уставних судова и истинска индивидуална независност њихових судија представљају услов *sine qua non* за успјешно остваривање уставносудске заштите. Неподијељено је мишљење, потврђено у дугогодишњој уставносудској пракси, да се заштита уставности не може ваљано обављати уколико судије Уставног суда нису уистину независне, и то не само у смислу да њихово одлучивање у конкретним случајевима није под утицајем и контролом других власти или владајуће странке, већ и у смислу да њихов положај, професионално искуство и лични интегритет гарантују истинску интелектуалну независност сваког судије понаособ. Томе циљу служе и њега осигуравају и обезбјеђују бројна и строга јемства персоналне независности судија а прије свега правила о избору и престанку мандата, дужини мандата, имунитету, инкомпатибилности и стабилном материјалном положају судија. Ова јемства у свакој земљи, заједно са институционалном независношћу Уставног суда, чине два незамјењива стуба независног, непристрасног и одговорног вршења уставносудске заштите.

На крају, ту је и закључна оцјена у којој ауторка износи запажања и сазнања до којих је дошла својим дугогодишњим радом и истраживањем. Како се из свега што сам овом приликом казала види, може се закључити да су у овој монографији обрађена сва релевантна питања из ове области.

Како рече Танасије Марковић у предговору ове књиге, ова књига представља „својеврсну врсту свједочанства о времену у којем је њена ауторица дјеловала као судија и предсједник Уставног суда Републике Србије, а њена практична вриједност се огледа у савјесној и критичкој анализи позитивног права Републике Србије, те стога, она представља пионирско монографско дјело“.¹ Ја бих се са њим сложила.

Судијска независност може се дефинисати као стварна слобода од сваког недопуштеног утицаја и притиска, како споља тако и изнутра, и ауторка ова књиге је својим научним истраживањем и практичним радом то показала. Наиме, само високо стручно, одговорно и отворено уставно судство чији су положај и улога зајемчени уставом може доприносити развоју демократије у једној земљи, што ауторка у својој закључној оцјени и сама констатује. Истовремено, мора се закључити да најбоље гаранције судијске независности увијек представљају ствар времена и конкретних прилика у једној земљи. Демократија, владавина права, позитиван систем вриједности у сваком друштву, заштита људских права и основних слобода, квалитетан правни поредак и коначно, институција Уставног суда као врховног чувара устава, уставности и законитости темељи су правне државе у формалном смислу ријечи. Да би она то постала и у стварном, реалном свијету, тј. да би се остварио њен материјални и аксиолошки појам, када је ријеч о Уставном суду, потребно је да се остваре сви захтјеви изнесени у овој монографији. Стога се може рећи да је она својеврсни водич за креирање позиције Уставног суда али и водич за његов рад.

---

¹ Т. Марковић, Б.Ненадић, О јемствима независности уставних судова - Са посебним освртом на Уставни суд Србије, Београд, 2012, Предговор, стр.10-11

